

Ако животът беше напълно лишен от мистерии, чудеса и романтика, за всички съвременни хора той щеше да бъде непоносимо скучен. Романтиката е вяра в късмета, свързана с красивото. Младите хора поемат огромни рискове с голямо желание или нетърпение, стига пътят към тях да минава през мрачни клисури, под крепостни стени,

*„над росни треви
и буйни води, и флотилии“²⁵⁰,*

и така е било винаги. Изключително важно е да се разбере дали тази романтика е дотолкова присъща на човека, че да не може да бъде изтръгната. Защото ако сме справедливи, ще признаем, че тя стои в основата на съвременната религия, поезия и почти всички изкуства (поне съгласно някогашното понятие за изкуство) и изглежда вече е дошло или наближава времето, когато науката ще ни лиши от всичко това. Такива са тайните страхове на много жреци и поети – може би си струва да се помисли дали те ще преминат като нещо прозаично, или са предвестник на нови обстоятелства. Ако досега светът е бил дете, а поезията и стремежът към свръхестественото – негови играчки, дали не е дошло времето да остави настрана детинщините?

Ние можем да разсъждаваме само от позицията на това, което сме и което със сигурност знаем и разбираме. А ние знаем, че в Природата има феномени, които – макар да се измерват само със сетивата – събуждат възхищение или ужас, възвишени или красиви, печални или весели емоции, раждащи съответни мисли. Някъде там далеч, отвъд залязващите слън-

²⁵⁰ Цитатът е от пиесата „Испанският студент“ („The Spanish Student. A Play in Three Acts“), 1843 г., на американския поет Хенри Уодсуърт Лонгфелоу (1807–1882) – б. пр.